

Wirri Gizrra Bóktan Opor Tibiób Mórrke-mórrke Bóktan Opor akó Tibiób Küppükü

A

agür *praise, admire*

alkamül-koke bóktan *a promise*

arüng alkamül-koke bóktan *oath, vow*

alkamül-koke tónggapórrón bóktan
covenant

Pamkolpama darrü alkamül-koke
tónggapórrón bóktan nóma arrbündako
tibiób darrpan-darrpandó, i ene bóktan
wata mamóan kwarile. Koke ne nóma, i
gódam-koke kwarile akó ngürsila ibü bumige.
Tóba Bukdü God ngibürr alkamül-koke
tónggapórrón bóktan irrbünürr:

God ne bóktan ingrinürr Noaka.

Ma Bwób Zitül 9:8-11 ngabkanke.

God ne bóktan ingrinürr Eibrra-amka.

Ma Bwób Zitül 12:2-3 akó 15:18-21
ngabkanke.

God ne bóktan ingrinürr Isrrael pamkol-
pamdó.

God oya bóktan ugón ingrinürr Isrrael
pamkolpamdó, wa Mosesón 10 gida bóktan
poko nóma iliónürr (Bazeb Tonarr 19).

God ne bóktan ingrinürr [Deibidka].

God Deibidün yalórr wagó, oya kingzan balngomóla metat yarile (2 Samuel 7:16). Ini bóktana küppükü bainürr Yesukama, zitülkus Yesu Deibidün bobata akó wa balngomólda kingzan metatómpükü.

God ne bóktan ingrinürr pamkolpamdó.

Ini **küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktana**, God ngaen ne bóktan ingrinürr prropetódóma. Ini bóktan módóga, wa pamkolpamab kolae tonarr barrgone akó wa ibü ngyaben küsil ine. Ini bóktana küppükü bainürr Yesu krrosdó nóma nurrótókorrr. God darrü oloman kolae tonarr barrgonda, wa Yesu Kerrison amkoman nóma angunda akó oyaka ngambangólda. (Metyu 26:28; Luke 22:20; 1 Korrint 11:25; Ibrru 8:7-13)

alta altar

Lar akó ngibürr [gyaur kla] bamngul bilküla Godónkü ó obae godabkü.

Ma dandang ngakanke atang opor Bwób Zitül 4:5 akó Ibrru 5:1.

amen amen

Grrik bóktan opora. Oya küp módóga: inzan ki yarilün.

anerru angel

Godón bóktan ódód samua.

apostol apostle

Grrik bóktan opora. Oya küp módóga: zirrapón. Yesun umulbain olmalbóka apónda nidi esenóp Yesun бүдүлдүgab arsümül tonarr, akó Yesun zaget tai nidi ipüdóp. Pol Yesudi kwat-kwat baserri kwatódó, Pol ta igósidi tüób apostol yarilürr (Apostolab Tórrmen 9:3-5).

arrngamórrón peba *scroll*

Ugón mibüzan buk babul kwarilürr. Arrngamórrón peba inzan tónggapórrón kwarilürr: peba mórrag o sip sopae poko barrgüpürrün koralórr darrpan pokodó, da nugup pokodó arrngamórrón kwarilürr.

Ma dandang ngakanke atang opor 2 Timoti 4:13.

arüing tonarr *miracle*

arüing alkamül-koke bóktan *oath, vow*

(b)asen-koke tórrmen *a wonder*

aurdü amaik/aman *redeem, redemption, set free*

B

balngomól byarmarr pam *elder*

Ma dandang ngakanke atang opor Taetus 1:5.

baptaes (b)ain *baptise*

Baptaes Grrik bóktan opora. Oya küp módóga: yanggóból. Godón Buka mibü igó umul baina wagó, darrü oloma Yesun ankoman nóto angun yarile, ene oloma ugón sab baptaes airrün yarile. Kúsil Bukan tonar-rdó, ene oloman blaman büb yanggóbóle nae kugupidü akó saoge. Ene pokoa mibü igó umul baina wagó, ene oloma büdüldügab kuri saoge. Wa ngaep ngyaben tonarr kuri elkomóle, ama kúsil ngyaben tonarr kuri ipüde.

Búdül Kórzyón Tóre *Passover*

God Isrrael pamkolpam nóma aurdü amanóm kain yarilürr Izipt kantrridügab, wa ibü nilóp sip kupo akrranom, ibü óe-e

mamtae talkum bangangom, igósüm wa ibü ngaen olmal koke ki ekrróne akrran-gum. God ibü akó nilóp ene kakóm, ist-koke brred alom (Bazeb Tonarr 12:1-20). Zu pamkolpama Izipt nóma amgütóp, Búdül Kórzyón Tóre ibü we gyagüpi ódód tóre yarilürr, blaman pail. Darrü tóre [Ist-koke Brred Tóre] yarilürr.

Ma dandang ngakanke atang opor Bazeb Tonarr 12:7.

bütók *worship*

D

deból *devil*

Grrik bóktan opora.

Ma ene bóktan opor [satani] ngakanke.

Deibid *David*

Deibid Zu pamkolpamab wirri king yarilürr. Wa Solón pabo ipadórr. Oya olom Solomon yarilürr, ngaensingül Godón Müót nóto elórr, Zerrusalem wirri basirrdü.

Deibidün Olom *Son of David*

[Kerrison] darrü ngi yarilürr.

donki *donkey*

Gar-koke diazan klama. Wa gaodóma pamkolpam akó elklaza amarrum. Kari [os-zan] klama.

Ma dandang ngakanke atang opor Mak 11:8.

dudu kómal *perfect*

dümdüm tonarr *righteous(ness)*

E

Eibrra-amón olmal/olmalbobatal *children of Abraham*

Eibrra-am Zu pamkolpamab abbobat yarilürr, da Zu pamkolpama tibiób inzan

ngiblian kwarilürr, Eibrra-amón olmal. Dakla i tibióbankwata igó gyagüpitótók kwarilürr wagó, i Godón pamkolpam kwarilürr. Ngaep alkamül-koke tónggapórrón bóktan murrdü Eibrra-amón olmal Isrrael pamkolpam kwarilürr, nibiób [gyabi sopae singgalgórrón] kwarilürr. A küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan murrdü Eibrra-amón olmal igó pamkolpamako, Godón nidi amkoman angundako.

G

gail tonarr *grace*

gedlóngóm bain *hope*

Godón anerru *God's angel*

God tüób anerruan buli pupo bain yarilürr.

Godón Gyabi Müót *Temple*

Ini Müót Zerrusalem wirri basirrdü aelórrón yarilürr, Zuda prrobins kugupidü. Solomon ngaen-gógópan Gyabi Müót wató elórr. Babilonia pama ini Müót kolae inóp akó abün Zuda pamkolpam ekrrónóp. I ngibürr Zuda pamkolpam imarruóp ama Babilon (2 Kronikol 36:14-20). 70 Pail kakóm ngibürr pamkolpama tóbakonórr akó nis ngim Gyabi Müót elóp (Ezrra 2:1; 3:8). 400 pail ngarkwat kakóm king Errod ini Gyabi Müót wirri akó kari kómal koke yónürr. Ene tonarrdó Yesu tómtómólórr (Metyu 2:1). 70 Pail kakóm Rrom pama Godón Gyabi Müót kolae inóp. Errkya Godón Gyabi Müót babula.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 21:37.

Godón Kingzan Balngomól *God's Kingdom*
gold *gold*

Aruri ongang bapónan ayana ama wi tai babul. Wirri darrem klama. Ngaen mani ngim we kla amarru kwarilürr elklaza bumiógüm.

gout *goat*

Sipzan klama. Oya ngóm mor anónóm arrngamdako.

Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 25:33.

grreip *grape*

Arozan ngórr klama, pamkolpama waen nólgab tómbapóndako.

Ma dandang ngakanke atang opor Okaka Amzazirrün Kla 14:19.

gyabi bwób *holy place*

Ma dandang ngakanke atang opor Ibrru 9:2.

Gyabi Müót *Temple*

Ma ene bóktan opor [Godón Gyabi Müót] ngakanke.

gyabi sopae singgalgón/singgapin *circumcise, circumcision*

Zu pamkolpama ibü siman olmalab kumuran solo sopae singgalgóndako 8 ngim ngürrdü amtómól kakóm, God Eibrra-amónzan yalórr (Bwób Zitül 17:10-12).

gyaur kla *gift, offer*

I

Ist-koke Brrred Tóre *Festival of Unleavened Bread*

Ma ene bóktan opor [Büdül Kórzyón Tóre] ngakanke.

K

kamel *camel*

Wirri kokrrap gar-koke diazan klama. Wa gaodóma pamkolpam akó elklaza amarrum.

Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 2:9.

kau *cow, bull*

Wirri diazan klama. Óp kauan ngóm mor anónóm arrngamdako.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 9:62.

Kerriso *Christ*

Grrik bóktan opora. [Mesaya] Ibruru bóktan opora. Zu pamkolpama ngaendógab Mesaya akyan kwarilürr, God sab noan zirrsapóne pamkolpam zid bainüm. Ngaep Bukdü, prropeta oyakwata wialómnóp. Wa King akó Prrist yarile akó wa tóba Zu pamkolpam zid nirre. Ene ngian küp módóga: oel singüldü akan. King ó akó prrista ugón tóba zaget bókyene, oya singüldü oel nóma akandako. Ngibürr tonarr kingan singüldü ngaengógópan oel akandako, da wa tóba zaget büsai koke bókyene, wata ngibürr tonarr solkwat. Ini Kerriso ngian küp módóga: zidbain pam, God noan ingrinürr pamkolpam zid bainüm.

kolaean darrem *punishment*

kolkal *pure, holy*

kolkal ain akó tibi-tibi aman Godónkü *sanctify*

kolkal akó tibi-tibi amarrón *holy*

küp apad/amzyat/umul *get/recognise/learn the meaning, understand*

L

laeon *lion*

Wirri nurr pusia, gaodó ne klama pamkolpam syórr bangónóm tóba zirrgüpi.

Ma dandang ngakanke atang opor 1 Pita 5:8.
leba zaget olom slave

Lod LORD

Ibrru bóktane YHWH. Ene Godón tóbanan
ngie, God ne ngi okaka simzazilürr Moseska
(Bazeb Tonarr 3:14).

Lodón anerru *angel of the LORD*

God tüób anerruan buli pupo bain
yarylürr.

Lod *Lord*

Oya küp módóga: wirri pam. Ma Yesun
nóma ngiliandóla moba Lod, ma bóktandóla
wagó, marü ubia wa marü ngyaben wató
elngomólóle.

M

Mesaya *Messiah*

Ma ene bóktan opor [Kerriso] ngakanke.

metat bólmyan ur *hell*

moboküpdü ubi *love*

morroal angón *treat well, respect*

Morroal Bóktan *Good News, Gospel*

Ng

ngarkwat-koke arról *eternal life*

ngüin-koke bwób *desert*

O

olib *olive*

Darrü nugup ngórra Isrraelóm. Oel ta
tómbapóndakó.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 19:29
akó Mak 6:14.

Olib Podo *Mount of Olives*

Abün olib nugup kwarilürr ene pokodó.

os *horse*

Wirri gar-koke diazan klama. Pamkolpam amarrusimarru bangón klama. Pamkolpama kubó tangande kwat amtyan kwarile, ibü ubi nebóna tótókóm nóma yarile.

Ma dandang ngakanke atang opor Zeims 3:3.

osab amorrat kla *chariot*

Trrakzan klama nis wilpükü, da oya osa amorratódamli kwatódó.

Ma dandang ngakanke atang opor Bwób Zitül 46:29 akó Apostolab Tórrmen 8:30.

Ó ótók *worship*

P
Palae Müót *Tabernacle, Tent*

Israael pamkolpama ngüin-koke bwóbdü agóltagól nóma kwarilürr, God Mosesón yalórr Palae Müót aelóm akó wa iazan ki ele. Ene Palae Müót kugupidü bokos ola asi yarilürr, i ne kla ngiliandako wagó, [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] bokos. Ene bokos kugupidü ene nis taptapan 10 gida bóktan pokopükü ingülküp poko nis namülnürri. Ene Palae Müót Godón ótók müót yarilürr akó pamkolpama gyaur kla ó urdü amsel lar simarrunóp Godónkü, kókó Solomon [Godón Gyabi Müót] elórr wirri ingülküpi. (Apostolab Tórrmen 8:44-47; Ibrru 8:2-5; 9:2-7)

Ma dandang ngakanke atang opor Ibrru 9:5.

Parrisi *Pharisee*

Zu pamkolpamab balngomól pam kwarilürr. Ibü gyagüpitótók inzan yarilürr igó, blaman Zu pamkolpama Mosesón dudu gida mamooan

ki kwarilün. Zu pamkolpama ibü morroal bangón kwarilürr.

pig fig

Darrü nugup ngórra Isrraelóm. Oya küpan obzek wirri küp iburrzana.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 13:6.

prrist priest

Godón Gyabi Müótüdü zaget pam

singüldü prrist high priest

Godón Gyabi Müótüdü singüldü zaget pam

Ma dandang ngakanke atang opor Ibrru 5:1.

wirri prrist chief priest

prropet prophet

Wa inzan pama, Godón ngidü nóto bóktanda. God oya tóba bóktan akyanda, da ene prropet ene bóktan ngibürr pamkolpamdó büdrratóda. Ngaep Bukdü darrü wirri prropet módóga, Aesaya.

Küsil Bukdü akó mibü tonarrdó prropet ta asiko. God ibü tóba bóktan akyanda tóba Samudüma. Ngibürr tonarrdó ene bóktan igó pokobóka apóna, sab laróga tómbapóne (Apostolab Tórrmen 11:27-28; 21:10-11). A abün tonarrdó ene bóktan igó pokobóka apóna, Godón ubi laróga amkoman bangun pamkolpamabkü darrü sos kugupidü (Apostolab Tórrmen 13:1-3) ó i bóktandako amkoman bangun pamkolpam arüng bütanóm (Apostolab Tórrmen 15:32).

prropetan bóktan prophecy

Bóktan opor o nus God dümdüman ne kla gailda pamkolpam.

prropetzan bóktan (to) prophesy

S

Sabad Sabbath

[Zu pamkolpamab] ngón bagón akó zagetkoke ngürra. (Bazeb Tonarr 20:10) Ene ngürr 7 ngim ngürra, udaian dómdóm ngürr. Da mi Satade ngiliandakla.

Sadusi pam Sadducee

Darrü Zu wirri ngi pamab kopo yarilürr. I Mosesón peba (Bwób Zitül kókó Duterronomi) amkoman bangun akó mamooan kwarilürr. I ngibürr okaka azazin kla koke amkoman angun kwarilürr. We ngarkwatódó, i igó amkoman angun kwarilürr wagó, pamkolpama sab koke tübarsine бүдүлдүгab akó anerru ó kolae samu babul kwarilürr.

Samarria

Samarria prrobins, Zudia akó Galili, ibü aodó yarilürr. Samarria pamkolpam amkoman Zu pamkolpam koke kwarilürr. Zitülkus módóga, ngaen-ngaen Asirria pamkolpamab kinga Samarria bangrinürr. Wa abün Isrrael pamkolpam simarrurr Samarriagab akó wa ngibürr Isrrael pamkolpam-koke nidipko, ibü ola zirrnápónóp. Nis kopo nisa dabyórri. I arról Godón ótók kwarilürr, a ma dakla tibiób god. We zitülkUSDü, Yesun tonarrdó Samarria pamkolpam Zu pamkolpamab gómdamal-koke kwarilürr.

satani satan

Ibrru bóktan opora. Oya küp módóga: bóka bamgün pam. Oya darrü ngi módóga, [deból]. Wa kolae samuan singüldü pama.

Ngaen wa Godón darrü anerru yarilürr, a wa ikub bagür pamóm bainürr. Olgabi wa tupürr kwitümgab, ngibürr anerrupükü, errkya kolae samu nidipako. (Luk 10:18)

silba *silver*

Ongang bapónan ayana ama wi tai babul. Wirri darrem klama. Wa ngaen mani küp ngim we kla amarru yarilürr.

singüldü prrist *high priest*

Ma ene bóktan opor [prrist] ngakanke.

sip *sheep*

Güm ngüinpükü óp diazan klama. Oya ngüini mórrkenyórr tómbapóndako.

Ma dandang ngakanke atang opor Wórr Peba 23:2 akó Metyu 25:33.

T

taks mani dakabain pam *tax collector*

Ene tonarr, i kolae tonarr pam kwarilürr. Zu pamkolpama ibü alzizi boman kwarilürr, zitülkus i Rrom pamabkü zaget kwarilürr akó i wirri mani ene tumum urbulürr, i ne ngarkwat Rrom pamabkü wazeblórr.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 5:27.

tiz angón *mock, scoff*

tóman-koke *clean*

Ngarkwatódó Godón ilküpdü, darrü kolae babul.

tóman *dirt*

tómanpükü *dirty, unclean*

Ngarkwatódó-koke Godón ilküpdü.

U

urdü agasil/amsel lar *a sacrifice*

ut-ut ain *overcome, conquer, be victorious over*

W

wantent *a tenth*

Ene inzana, marü 10 elklaza ne nóma korale, ma darrpan ekyeno. 20, ene nis. Wata inzankü, kókó blakóne.

wirri gyagüpitótók *wise, wisdom*

wirri kómal zyón *glory, glorious*

wirri prrist *chief priest*

Ma ene bóktan opor [prrist] ngakanke.

wirri tulmil (Godón arüng pupainüm) *sign*

wit *wheat*

Kunuzan klama. Oya küp kariako, trrabubzan. Plaoa tómbapón klama.

Ma dandang ngakanke atang opor Luk 6:1.

Z

zonaretal *brothers*

Yesun amkoman angun pamkolpama tibiób igó ngiblian kwarilürr wamaka bólbótal akó zonaretalpükümake; God wa ibü Aba. Ini tonarrdó mi mibiób inzan ngiblianórre bólbótal akó zonaretalbóka.

Zu pamkolpam *Jews*

I Godón alearrón pamkolpamako. Ibü darrü ngi Isrrael pamkolpam, Zeikobón olmalbatal. Zeikobón darrü ngi Isrrael yarilürr.

Zu-koke nidipko *gentiles*

Zu pamkolpamab kwóbbazen müót *synagogue*

Ene tonarr, Zu pamkolpamab tüpdü, abün basirr-basirr kwóbbazen müót kwarilürr. I ola kwóbbazen kwarilürr tórem, ikik bókrranóm, kot amanóm, akó ngibürr kla tómbapónóm.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Feb 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614